

דעת

דעת את
אלקי אביך
ועבדהו

פטרון מערכת דעה:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
זו"ה האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי' ע"ה

גליון קמג - פרשת כי תבא - שנת תשפ"ג

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

ומי יקום במקום קדשו:

לחנך ולגדל
דורות נאמנים
לה' ולתורתו

עמוד ה'

שיעורים בספר התניא פרק מב
שיעור ז - א (פרשת משפטים תשס"א)

משנת החסידות

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

ויעבדו את

ה' לבדו:

הכרה בהשי"ת
אפילו מתוך
הסתרה של
טבע

א. משה ובני ישראל: דעת דמשה המתגלה בכל אחד מישראל

נשמת משה רבינו מתלבשת ברועי ישראל המלמדים דעת את העם בכל דור | לעתיד יהיה גילוי אלוקות גדול עד שלא יצטרכו עוד ללמוד ולקבל איש מרעהו | אין בכלל אלא מה שבפרט' - בכל אדם פרטי ישנו ג"כ 'דעת משה' | יש לכל אחד מישראל גם דעת כמשה עצמו שמצדה ידע את ה' לעתיד | מעין זה נתגלה בשירת הים שנאמר בה 'ויאמרו לאמר' - כולם כאחד

ב. בלתי לה' לבדו: השבת כל הכוחות רק להשי"ת

הקב"ה סידר את הנהגת העולם בדרך סיבה ומסובב | המלאכים הם שליחים להוריד את ההשפעות לעולם התחתון | בתוך כל הסיבות נמצא השי"ת שהוא 'סיבת כל הסיבות' | טעות העכו"ם שייחסו את הסיבות עצמם כמקור השפע | התורה מתבטאת על חטא ע"ז בלשון 'א-ל קנא' כי ה'קנאה' מתעוררת כשמוסרים לאחר מה שראוי שיינתן לו יתברך | כוחות נפש הפנימיים ביותר מיוחדים רק לעבוד בהם את הקב"ה | הבוטח ביותר על הסיבות המביאות פרנסה חוטא בתערובת ע"ז

ג. אשר ינהג ה' אתכם שמה: הנהגת העולם בזמן המקדש ובזמן הגלות

עיקר מקום קיום תומ"צ הוא בארץ ישראל, כי בה ישנה הנהגה גלויה מהקב"ה | במקום המקדש היתה התגלות נפלאה בבחי' פנים בפנים | על כן כמעט שהיתה אסורה כל השתדלות בדרך הטבע | 'ישראל שבחוצה לארץ עובדי ע"ז בטהרה הן' | בגלות מתנהג הכל בדרכי הטבע | בכל זאת יש לדעת שהכל מתנהג בכח הקב"ה בלבד | לכן בזמן הזה צריכים להכיר באלוקות בדרך רב ותלמיד | אך לעתיד 'כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם'

א.

משה ובני ישראל: דעת דמשה המתגלה בכל אחד מישראל

בכל אדם מתגלה בחינת משה לפי ערכו והשגתו והכלל, שכל מה שזוכה האדם להשיג השגה והבנה בדברי תורה ובעבודה פנימית, הרי זה מכח בחי' הדעת של משה הכלולה בו, וכמ"ש התניא לעיל שמשה רבינו ממשיך דעת לכל ישראל לידע את ה' כפי השגת נשמתו ואחיזתה בנשמת משה. אך מכל מקום מצד דעת הנגלה של כל ישראל אין מדרגת כל אחד שווה בזה, שהרי באדם אחד מתגלה דעת משה ביתר תוקף, ואילו אצל השני אין הוא מאיר כל כך, ואשר מהאי טעמא אכן יש צורך בזמן הזה בענין רב ותלמיד, שכל אחד צריך לקבל מהשני שיודע ומשיג יותר ממנו. וכמו כן יש חכמי הדור שעליהם שורה ביותר השגת משה, והם צריכים ללמוד דעת את העם, ולנהל ולהדריך אותם לילך בדרך הישר כפי מסורת התורה ורצון השי"ת, כי אכן הם יודעים ומבינים יותר את ה'דעת תורה' ואת ההנהגה הישרה בכל שאלה המתעורר בכל זמן ועידן, ומכח דעתם וחכמתם הגדולה - הנובעת מהשגתם והבנתם הברורה בתורה, הם קובעים איך להתנהג אצל כל דבר.

נקודת הדעת שמצדה ידעו כולם את ה'

אך למעלה מזה מושרש בכל אחד ואחד מישראל מדרגה עליונה יותר של דעת עמוקה, והיא בחינת דעת משה ממש, שבה ועל ידה הוא יודע ומכיר את בוראו באותה השגה עצמה כמו שהשיג משה רבינו ע"ה את ה'. ומצד מדרגת דעת זו אין הוא צריך כלל לרב שילמד אותו לדעת את ה', כי בנקודת עומק

אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר וניבאו בניכם ובנותיכם' (יואל ג, א), הנה מגדל הגילוי אלוקות שתהיה אז עד ש'כולם ידעו את ה' למקטנם ועד גדולם' (ע"פ ירמיה שם), לא יחא עוד צורך שילמדו איש את רעהו דעת והשגות אלוקות, כי מכח ההתגלות הגדולה שתהיה אז, יבואו כל באי עולם להכרת השי"ת מכח דעתם בעצמם, וכלא שיצטרכו שום רב ומורה ללמד אותם לדעת את ה'.

'אין בכלל אלא מה שבפרט' - בכל אדם פרטי ישנו ג"כ 'דעת משה'

ובהרחיב קצת את הדברים, הנה כמו שיש הארה מנשמת משה באופן כללי ב'עיני העדה' שבכל הדורות, שהם החכמים גדולי ומנהיגי ישראל, שבהם מתקיים הא'תפשטות דמשה בכל דרא ודרא', כמו כן יש בכל נשמת יהודי בדעת הפרטי שלו - בחינת 'דעת משה', שהיא ה'עיני העדה' הפרטית שלו, ובבחינת דעת זו הרי הוא משיג את 'דעת משה' המיוחדת לו. כי הרי אין בכלל אלא מה שבפרט, וכל מה שיש בכלל ישנו ג"כ בכל פרט ופרט, וכיון שיש ניצוצין של משה רבינו המתפשטים באופן של 'כלל' בעם ישראל, הנה בוודאי ישנו ענין זה גם בחלק הפרט של כל אדם מישראל.

פטרון הגליון - אלול

נתנדב ע"י ידידיו הנכבד

מוה"ר בנימין אליעזר זאב הערבסט הי"ו
לע"נ זקינו הרה"ח ר' משה שלום ב"ר יעקב ע"ה
נלב"ע כ' אלול תשנ"א לפ"ק

הנה התניא בפרק מב בהמשך דבריו, בביאור ענין המשכת הדעת לכלל ישראל הבא ע"י משה רבינו, כתב וז"ל: ועוד זאת יתר על כן, בכל דור ודור יורדיני ניצוצין מנשמת משרע"ה ומתלבשין בגוף ונפש של חכמי הדור עיני העדה ללמד דעת את העם ולידע גדולת ה' ולעבדו בלב ונפש, כי העבודה שבלב היא לפי הדעת, כמ"ש (דה"י א כח, ט) דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם ונפש חפצה. ולעתיד הוא אומר (ירמיה לא, לג) ולא ילמדו איש את רעהו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי וגו', עכ"ל.

בכל דור מתלבשת נשמת משה רבינו בעיני העדה

ביאר כאן התניא, שנשמות החכמים עיני העדה שבכל דור ודור המלמדים דעת את העם לידע גדולת השי"ת ולעבדו בלב שלם ונפש חפצה, מתלבשים בהם ניצוצין מנשמת משה רבינו, שתפקידו ומדרגתו להמשיך את הדעת לכלל ישראל, וכמ"ש באריכות בגליונות הקודמים. ובכח דעת זו של משה תלוי ג"כ כל אופן העבודה של בני ישראל, כי העבודה שהאדם משיג בלבו, דהיינו ביראת ואהבת ה' וכדו', היא לפי ערך הדעת שהוא קונה, וכמו שאמר דוד המלך בצוואתו לשלמה בנו 'דע את אלקי אביך - ועבדהו בלב שלם ונפש חפצה'.

מכח הגילוי הגדול שיהיה לעת"ל לא יצטרכו עוד ללמד איש את רעהו

עוד כתב התניא, שלעתיד לבוא שתתקיים הנבואה 'והיה

נקודות:

כמו כן יש בכל נשמת יהודי בדעת הפרטי שלו - בחינת 'דעת משה', שהיא 'ה'עני העדה' הפרטית שלו, ובבחינת דעת זו הרי הוא משיג את 'דעת משה' המיוחדת לו. כי הרי אין בכלל אלא מה שבפרט, וכל מה שיש בכלל ישנו ג"כ בכל פרט ופרט, וכיון שיש ניצוצין של משה רבינו המתפשטים באופן של 'כללי' בעם ישראל, הנה בוודאי ישנו ענין זה גם בחלק הפרט של כל אדם מישראל

~

אמנם אע"פ שהעמיד הקב"ה את הנהגת העולם על סדר ההשתלשלות, ואכן בהשקפה ראשונה ושטחית נראה כאילו הכל מתנהל רק בדרך הסיבה והמסובב, הנה לאמיתו של דבר בוודאי בתוך כל הסיבות הללו נמצא השי"ת בעצמו, שהוא לבדו ממציא כל המציאות ומסבב כל הסיבות, ומבלעדי אין שום כח ויכולת

נפשו זה הרי הוא יודע ומשיג זאת בבהירות מעצמו, כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם. ומה שאמרו הנביאים דבר זה על העתיד, אין זה אלא כי עתה דרגה זו נעלמת ונסתרת, אך היא תתגלה לעתיד בימות המשיח בעת ש'ולא יכנף עוד מוריד והיו עיניך ראות את מוריד' (ישעיה ל, כ), ואז תהיה אמיתת מציאות השי"ת ניכרת וברורה לעין כל, וכל אחד יכיר וידע אותו בהשגה גמורה כאדם ה'מראה באצבעו' על מה שעומד לנגדו, שעל זה רמזו ז"ל באמרם (תענית לא.) 'וכל אחד מראה באצבעו שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו' (שם כה, ט).

הנהגה זו היא חוץ מסדר השתלשלות

והנה מצב זה שלכל אחד מישראל יהא את אותה דרגת ההכרה בהקב"ה, בלי שיצטרכו לקבל דין מן ה'דין. הוא התגלות שיוצרת לעולם באופן היוצא מסדר ההשתלשלות הרגיל, והוא הנהגה עליונה שלמעלה ממדרגת העולם הזה שלפנינו.

הנהגת העולם נקבעה באופן של סיבה ומסובב

כי הנה השי"ת ברא את העולם הזה - וככה הוא מנהיג אותו תמיד ברצונו - בהנהגה הקבועה ע"פ סדר ידוע, והיינו שכל מציאות וחפץ וענין המתקיים בזה העולם יורד ומשתלשל מן הרוחני אל הגשמי בכמה מדרגות, בדרך עילה ועלול, או סיבה ומסובב. שמתוך סיבה אחת מסתובב ויוצא דבר אחר, וכמו שמסיבת האב' המוליד, נמשך מסובב - 'בן'. וכן הוא בכל דבר ודבר שבבעולם, שכולם נבראו באופן שכל דבר ודבר יוצא מתוך סיבה אחרת המהוה אותו. והטעם לזה הוא, שהרוחני והגשמי הם רחוקים מאד זה מזה, ואי אפשר שייצא דבר רוחני מגשמי אם לא על ידי ריבוי מדרגות השתלשלות שכל אחת מהן קטנה במעט קט מהקודמת לה, אבל בריבוי המדרגות תרד המציאות עדי תגיע להיות גשמית וחומרית ממש.

השפעות העולם התחתון נמשכות ממה שהיו למעלה בצירור רוחני

וכן כל השפעות היורדות לעולם הזה התחתון, כולם משתלשלים לכאן בדרך סיבה ומסובב מן העולמות העליונים שלמעלה. וכגון מה שרואים מציאות של חיים גשמיים בעולם הזה הגשמי, הנה בשורשם נמשכים החיים הללו מן החיות עליון שישנם בעולמות הרוחניים למעלה. ובחינת חיות זו שאנו משיגים, התחילה כבר בעולם האצילות, ולמעלה ממנו באדם קדמון וכו', אלא ששם היתה בצירור רוחני ומופשט כדרך העולמות ההם, ואח"כ ירדה משם והשתלשלה מעולם לעולם ומסיבה לסיבה, ובכל ירידה קבלה מציאות והגדרה אחרת, עד שבאה לפנינו בעולם הזה, וכאן היא מתלבשת בחיים הגשמיים של כל יושבי תבל.

המלאכים ממונים להמשיך השפע מהעולמות העליונים עד למטה

ולתכלית זו ברא הקב"ה את המלאכים העליונים, שכל תפקידם ותכליתם היא להחיות שליחים להוריד כל השפע העליון מרומם המעלות עד שיהא ראוי לבוא למטה בעולם הזה הגשמי. והוא הטעם בריבוי הנפלא של מלאכי מרום, שישנם רבבות כיתות מלאכים בלי שיעור וערך כלל, וכמ"ש (איוב כה, ג) 'היש מספר לגדודיך' (ראה חגיגה יא.). וזה כנגד ריבוי מיני השפע שישנם בעולם, שכל הבריאה מלאה על גדותיה בריבוי עצום של השפעות שונות, ועל כל אחת ואחת יש ממונה למעלה העומד על המשמר, וכדרך שאמרו ז"ל (בר"פ פ"ו, ו) 'אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל בריקע שמכה אותו ואומר לו גדל', ותפקידו של המלאך השומר הוא להמשיך השפע הזה ראשונה ממקורו העליון בעולמות עליונים, והמלאך השני מוריד את השפע יותר אל המלאך

מעין זה נתגלה בקרי"ס שנאמר שם 'ויאמרו לאמר' - כולם כאחד

ומעין מדרגת דעת זה נתגלה לנו בשעת קריעת ים סוף, שהופיעה אז הארה נפלאה מן הגילוי שהיה בימות המשיח, עד שאפילו קטני קטנים ממש זכו לדעת את בוראם, כמו שאמרו חז"ל (פסטה ל:) שכל עולל הגביה צוארו, וכל תינוק היה שומט הדד מפיו, ועונים ואומרים 'זה א-לי ואנוה'. ואכן זכו אז ישראל להשיג את מציאות ה' כעין השגת משה עצמו, עד שהשום הכתוב זה לזה ואמר 'אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'

ב.

בלתי לה' לבדו: השבת כל הכוחות רק להשי"ת

ה'קנאה' מתעוררת כשמוסרים לאחר את מה שהיה ראוי שיינתן לו

ונוכל להמשיך את הדבר לשני אוהבים ורעים נאמנים, אשר כל אחד אהוב אצל חבירו בכל מאודו ונפשו, ומתוך ריעות וידידות רבה כזה הנה נדרש מכל אחד איזה מדרגה של קירבה וביטוי אהבה הרגילה להיות בין שני חברים. כגון, שכאשר תפגע מדת הדין ח"ו באחד מהם, ותבוא עליו איזו צרה ומצוקה, אזי השכל נותן שישתתף עמו אוהבו בצרתו, וישתדל בכל מה שאפשר ליתן לו יד הצלה וכדו'. אך אם ימצא שדוקא לעת כזאת יעזוב אותו החבר, ותחת שיישא עמו בעול, יעביר את כל האהבה והחביבות שהיה לו אליו מאז ומקדם - לאדם אחר שהשעה משחקת לו וכו', וישכח לגמרי את כל הידידות והרעות שהיו ביניהם בזמן הקדום, הנה התנהגות כזאת תגרום קנאה גדולה לחבר הראשון, שהרי לא די שהלה לא הטיב עמי כמו שהיה אכן נדרש מאתו בשעה כזאת, אלא שגם לקח את כל אהבתו ונאמנותו שבאמת היתה שייכת אלי, ומן הדין היה עליו ליתנה ולהראותה אלי, ונתנה לאיש אחר שלא היה שייך אליו כלל באמת. וכדרך הזה - כביכול - הוא ענין הקנאה המתעורר אצל הקב"ה על עובדי עבודה זרה וכוכבים ומזלות.

הקב"ה מקנא כאשר עובדים את אחרים בעבודות שהיו מיוחדים אליו

וביתר עומק, קנאה זו שמקנא השי"ת על מי שעובד לע"ז בעבודות המעשיות שעובדים בהם את השי"ת בבית המקדש, כגון הזוהב, המקשר, המנסך והמשתחוה (שעליון עיקר עונש סקילה בחטא ע"ז, עי' סנהדרין פ"ז מ"ח) מורה על קנאה פנימית יותר הבאה על מי שעובד לע"ז בכוחות הפנימיים שבנפשו, איתם הוא צריך לעבוד רק לו יתברך. כי השי"ת ברא בעולם הרגשות עדינות ואצילות מאד, והטביע בטבע האדם כוחות נפש גדולים של עבודת הנברא אל בוראו, וכגון כח האמונה ובטחון, כח התפלה ומסירות נפש וכדו', שכל אלו הם תכונות נעלות שניתנו לחלק אלוך ממעל כדי לעבוד בהם את השי"ת. והכוחות האלו הינם מיוחדים להקב"ה בלבד, ואין לזר אתו כלל, ועל כן אסור להשתמש בהם לשום דבר אחר זולתו, וכנצחון לשון הכתוב (שם כב, יט) 'זוהב לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו'.

בשאר כוחות הנפש יכולים לעסוק גם בדברי רשות, ולכוון בהם לשם שמים

ואין זה דומה לשאר כוחות הנפש שבאדם שהם יותר חיצוניות, וכגון כח השכל והחכמה והדיבור וכו', שעל אף שבוודאי שגם בהם יש לעבוד רק את הקב"ה בלבד, וכולם לא נבראו אלא לתכלית עבודת הבורא, אך מכל מקום יכולים להשתמש בהם גם לצורך ענייני עוה"ז ולכוון בהם לשם שמים שמאיתם תצא עבודת ה'. שנה מהם לגמרי הם עבודות פנימיות אלו שהם כוחות נפשיות ועמוקות מאד, ולא נבראו רק כדי להפנותם אל ה' כעבודת נברא אל בוראו. ועל כן אין רשות להשתמש בהם אלא לצורך גבוה, וכאשר אכן

משתמשים בכוחות אלו שלא במקומם הנכון, הרי זה גורם כביכול קנאה גדולה לפניו יתברך.

השי"ת קבע שהפרנסה תבוא ע"י השתדלות, אך אם בוטחים בהם הוא כעין עבודה זרה

ובדקות הדברים, גם כאשר אין עובדים ממש את הסיבות עצמן בעבודות אלויות, אלא רק סומכים עליהם ביותר ובוטחים בהם גופא, הרי יש בזה גם משום תעורבת עבודה זרה. וכגון בענין עסק הפרנסה, שאכן סידר השי"ת בעולם שאופן השפעת הממון והעשירות תהיה ע"י ההשתדלות בעניינים כאלו שיכולים להרויח בהם, ואכן כן הוא טבע העולם, שע"י העסק בצרכי הפרנסה יתרבה אצל האדם השפע וכדו'.

אך על כל אדם מישראל לידע ולהשכיל, שלאמיתו של דבר כל העסקים האלו אינם אלא סיבות ולבושים שבהם מתלבש הקב"ה עצמו המשפיע באמת את כל ההשפעות. ואף שהוא יתברך מסתיר עצמו בתוך כל ההשתדלות האלו, עד שלמתבונן מבחוץ נראה שהסיבות עצמן הם הם הגורמות לו שפע והרחבה, ועל כן יבוא

לסבור שכלל שיוסיף לעסוק בהם בהשתדלות יתרה - ירויח יותר, הנה באמת אין הדבר כן, כי כל ריבוי ההשתדלות לא יוסיף לו מאומה על מה שהוקצב לו מן השמים. והסמוך ובוטח על סיבות הטבע ביותר, הרי זה נחשב כדקה מן הדקה מפגם עבודה זרה. ואף שאין זה עבודה זרה ממש, שהרי למעשה לא עבד אותם בפועל בעבודות השייכים לגבוה, אך עצם הסמיכה והבטחון על מה שחוץ ממנו יתברך יש בו משום שמץ עבודה זרה.

וסרתם - ועבדתם אלהים אחרים'
ובענין הזה איתא מהבש"ט הק' ז"ע על הפסוק (דברים יא, טז) 'השמרו לכם פן יתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים', כפי שהובאו דבריו הק' בספה"ק מאור עינים (פר' שמות בפסוק ויקם מלך חדש) וז"ל: 'תיכף כשסרתם מאת ה' - מיד ועבדתם אלהים אחרים, כי זהו עיקר הדעת לידע שכל כוחותיו וחיותו הוא הבורא ב"ה שהוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם, והוא יתברך מנענע כל הכוחות שלו, ותיכף כשסר

ג.

אשר ינהג ה' אתכם שמה: הנהגת העולם בזמן המקדש ובזמן הגלות

שם בפועל שיש אלקים בעולם.

כמעט שהיה אסור אז להשתדל בדרכי הטבע
ומגודל התגלות זו כמעט והיה אסור לגמרי להשתדל בדרכי הטבע לעסק הפרנסה וכדו', וכדברי רבי שמעון בר יוחאי (ברכות לה): 'אפשר אדם חורש בשעת חרישה וכו' תורה מה תהא עליה, ואפילו לדעת רבי ישמעאל שהנהג בהן מנהג דרך ארץ' - היה זה בהגבלות גדולות, ומעט מזהיר ממש. וראיה חזקה לזה היא ממה שצייתה התורה על מצות שמיטה, להשכיב את האדמה שנה תמימה ולבטוח בהשי"ת שיומין לו פרנסה למעלה מדרך הטבע, וכמו שאכן באה הברכה בתורה 'וציותי את ברכתי' (ויקרא כה, כא), שהיא הנהגה גלויה למעלה מן הטבע, וגם עצם השאלה של 'וכי תאמרו מה נאכל' (שם פסוק כ) נחשבת כחטא - וכדברי הר"ק הרבי ר' זושא ז"ע הנודעים (נוע"א פר' בהר ד"ה וכי תאמרו).

מה חלק לרופאים בבית עושי רצון השם'
וכמו כן היה כמעט אסור לדרוש ברופאים, וכדברי הרמב"ם (שם) שכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה, כאשר יקדם עוון שיחלו ממנו, לא ידרשו ברופאים, רק בנביאים, כענין חזקיהו בחלותו. ואסא מלך ישראל שהיה צדיק גדול, הנה מתרעם עליו הכותב (דה"ב טז, יב) 'גם בקהלי לא דרש את ה' כי ברופאים'. וכמו שמסיק שם הרמב"ם 'ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון השם, כי אכן כאשר ישנה הנהגה גלויה ומפורשת לכל מיד ה', אין למי שבוטח בה' להתנהג בדרכי הטבע המסתירים על האמת שיד ה' עושה כל זאת.

'ישראל שבחוצה לארץ עובדי ע"ז בטהרה הן'
אמנם מעת שהלכו ישראל בגלות בארץ העמים מסתרת ההשגחה העליונה מאד בתוך ריבוי דרכי הטבע, עד שהגדירו חז"ל (ע"ז ח. ת.) את מצב ישראל בארץ לא להם באמרם 'ישראל שבחוצה לארץ עובדי ע"ז בטהרה הן', כלומר שבזמן הגלות נתרבו כל כך סיבות הטבע וריבוי ההשתדלות לכל ההשפעות הנשלחים ויורדים מלעילא, עד שיש מקום רחב להחשיב את הטבע עצמו ולסמוך עליו בכל לב ונפש ח"ו, כי נסתרים דרכי ה' מאוד, ונעלם מעיני כל בשר הנהגת השי"ת עצמו בעולמו ואיך כל השפע נמשך ממנו יתברך. כיון שהקב"ה מסתיר עצמו מאוד בדרכי הטבע וריבוי ההשתדלויות.

בעת הגלות עלינו להתנהג בדרכי הטבע - ע"ד רשע השעיה משיחית לו'

ואכן מטעם זה ראינו במשך כל הדורות שגם הצדיקים

מדעת זה נעשה עובד אלהים אחרים - כוחות אחרים זולת הבורא ב"ה, שאין לו דעת זה שכל הכוחות שלו הוא הבורא ב"ה, עכ"ל.

הגורם האמיתי לריבוי השפע - עשיית רצונו יתברך והבטחון בו

ועל כן צריך האדם ללמד את עצמו היטב, שכל סיבות הטבע אינם אלא כגרון ביד החוצב - שהוא הקב"ה, וכולם אינם מועילים כלום בלתי עשיית רצונו יתברך. והעצה האמיתית להרויח בעסק הפרנסה, הוא השתדלות יתרה בהרבות מצוות ומעשים טובים, צדקה וגמילות חסדים, ריבוי התפלה להשי"ת וקביעות עתים לתורה וכו', וכן לבטוח בהשי"ת בלבד, ולידע שהכל מתנהג רק כפי רצונו יתברך, ואי אפשר לשום גברא חוץ ממנו להוסיף על הנקצב לו או להמעיט ממנו כחוט השערה. וע"י דברים אלו וגודל התענוג ונחת רוח שיגרום למעלה לכביכול ב"ה, בזה דוקא יוסיף לו הקב"ה שפע רב והרחבה גדולה בעסק פרנסתו.

הגדולים ביותר עסקו בדרכי הטבע, וגם בקליט נעזרו ברופאים, ולא ראו זאת כחטא וכעבירה על רצון ה', אלא אדרבה, סברו שכיון שזהו חלק מגזירת הגלות - שהקב"ה מנהיג את עולמו בתוך לבושי הטבע ומסתיר בהם את פניו, לכן צריכים להסכים עמו יתברך, ולהתנהג בהן מנהג דרך ארץ.

בכל זאת יש לדעת בבירור שהכל מתנהג בכח הקב"ה בלבד

אמנם בכל זאת צריך האדם הנלכב לידע את האמת, שעל אף שניתנה רשות להתנהג בסיבות הטבע, בכל זאת הסיבה האמיתית לכל דבר היא רק יד ה' העושה הכל כרצונו. ורק כאשר ידיעה ברורה זאת תקועה היטב בלבבו, יוכל לקבל את גזירת הגלות ולהשתדל גם בדרכי הטבע. (ובגליון הבא יבואר בעז"ה המעלה הנפלאה היוצאת מהנהגה הלזו שבזמן הגלות).

בזמן הזה צריכים לקבל השגות וידיעות אלוקות בדרך השתלשלות רב ותלמיד

ולסיכום הדברים נמצא, שהמצב הרצוי בכלל ישראל, הוא כאשר מתגלה לעין כל הנהגת הקב"ה עצמו בעולמו, כשאין שום הסתר מצד כל ריבוי ההשתלשלות הגורמים להמשיך השפע למטה, אלא כל אחד יכול לראות עין בעין איך שכולם משתלשלים מרצונו יתברך בלבד, וממילא בטלים ומבוטלים כל הסיבות והאמצעים בהבאת השפע בעולם.

והנה כדרך שהוא בענין ההשפעות הגשמיות, כן הוא גם בבחינת השפעות הרוחניות, שהם השגות אלוקות וענייני דבקות בו יתברך, שאכן לעת עתה מגודל ההסתר פנים השורה בעולם, שעדיין איננו במצב של תיקון השלם, לכן יש צורך ללמוד איש מרעהו לידע את ה', כי אכן לאו כל מוחא סביל דא להכיר ולהשיג בעצמו השגות גדולות ונפלאות, וממילא צריכים לקבל זה מזה, תלמיד מרבו, כדרך ההשפעה הבאה ע"י השתלשלות.

לעתיד יאיר אלוקות לכל אחד בעצמו שלא בדרך השתלשלות

אך לעתיד לבוא לכשיתקיים בנו מקרא שכתוב (ישעיה נב, ח) 'כי עין בעין יראו בשבוע ה' ציון, ויגליו כבודו יראה כל בשר', אזי לא יצטרכו ללמוד איש מרעהו, כי תתגלה נקודת דעת משה הגנוזה בכל נשמת ישראל, ועל ידה ישיג כל אחד את השגות האלוקות הנשגבות בעצמו, כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם, בב"א.

(המשך הענין יבוא בעז"ה בגליון הבא)

נקודות:

ואכן כאשר נוטלים כח זה השייך בעצם לאלוקות ומייחסים אותו למישהו אחר, ואת העבודות שראוי לעשות לפניו נותנים לדברים זרים שהם חוץ מהבורא עצמו, הרי זה מעורר קנאה גדולה אצל השי"ת, ואשר לכך כתוב בתורה תמיד גבי חטא עבודה זרה לשון קנאה, וכמ"ש 'כי אנכי ה' אלקיך א-ל קנא'

~

אמנם מעת שהלכו ישראל בגלות בארץ העמים מסתרת ההשגחה העליונה בתוך ריבוי דרכי הטבע, עד שהגדירו חז"ל את מצב ישראל בחוצה לארץ עובדי ע"ז בטהרה הן', כלומר שבזמן הגלות נתרבו כל כך סיבות הטבע וריבוי ההשתלשלות לכל ההשפעות הנשלחים ויורדים מלעילא, עד שיש מקום רחב להחשיב את הטבע עצמו ולסמוך עליו ח"ו, כי נסתרים דרכי ה' מאוד, ונעלם מעיני כל בשר הנהגת השי"ת עצמו

א.

מצות הביכורים בבחי' אחיזה בעץ החיים

ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תבאי מארצך אשר ה' אלקיך נתן לך ושמת בטנא, והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם (כז, ב).

א' בזה"ק (עי' ח"ג צו.) כי ענין הביכורים הוא בחי' עץ החיים המתבכר בחג השבועות, עיי"ש. כי עץ החיים הוא ראש ושורש לכל האילנות בפנימיות, ולכן עיקר ענין הביכורים הוא על ביכורי פרי עץ החיים. ויש רמז לזה בתבנית **ביכורים** עצמה, שהיא מלשון 'בכור' [לפי שהיא ראשית הפירות, כמו הבכור שהוא ראשית הבנים] אשר הוא בגי' עץ חיים.

ובזה יבואר מה שמצינו כאן כמה לשונות שיש להם שייכות לידים, והוא מה שנאמר 'ולקחת' ו'שמת', וכן נאמר אה"כ (פסוק ד') 'ולקח הכהן הטנא מידך'. וכן דרשו חז"ל על הפסוק 'ותרומת ידך' (דברים יז, י) ואמרו 'אלו הביכורים' (פסחים לה), הרי שיש שייכות מיוחדת למצות הביכורים עם הידים. וכך גם נרמזו הידים בחשבון הגז', כי הכתוב אומר שיקחו מראשית כל פרי האדמה ויניחו זאת בתוך הטנא, והנה 'כל פרי האדמה' עם 'טנא' הוא בגי' יד' במילואו (עיי' ד"ה) עה"כ, ונרמז עוד כמה שאמר הכתוב 'ולקחת אל המקום וגו', כי 'ולקחת' הוא ג"כ בגי' יד' במילואו עה"כ.

והענין הוא, מפני שמצות הביכורים היא בחי' עץ החיים כנ"ל, ובענין עץ החיים מצינו לשון **אחיזה בידים** דוקא, כמו שאמר הכתוב 'ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם' (בראשית ג, כב), ולכן באה מצוה זו עם גשגש מיוחד על התפיסה בידים, וענין אחיזה זו הוא מפני שענין עץ החיים נעלה ונשגב מכדי לתפוס בכל אופן של הבנה והשגה רגילים, והדרך היחידה לקבל שייכות עמו היא על ידי תפיסה בידים, שהוא ענין עשיית המצוות כפועל ממש, אשר על ידי זה זוכים באופן סגולי לקבל השגה בעץ החיים.

וענין האחיזה בידים בא ודאי על ידי שני הידים, ולכן יש בפסוק שני נרמזים על 'יד' במילואו כנ"ל, כנגד שני הידים. וב' פעמים 'יד' הוא בגי' בחי', והוא הכח אשר על ידי אוחזים בעץ החיים, וכאשר שני הידים נכללים זה בזה, אז הוא שלימות כח הידים לתפוס בעץ החיים. ולכן 'בחי' פעמים 'בחי' הוא בגי' 'שבועות', שהוא היום שבו טעמו כלל ישראל מעץ החיים, וכמו שאמרנו היום הזה ראינו כי **ידבר אלקים את האדם וחי** (דברים ה, טא), אשר לכן ביום זה הוא 'חג הביכורים'.

והנה אחיזה עץ החיים היא ודאי היפך מענין טנא האכילה מעץ הדעת, והוא דאי' במדרש (בר' פז, ט) כי אחר שחטא אדה"ר בעץ הדעת קראו עליו כל האילנות את הפסוק **אל תבואי רגל נאזה ויד רשעים אל תענדי** (תהלים לו, יז), שלא יתכסה בהם ולא יקח מפוריותיהם. ולפי הג"ל יש לבאר, כי מפני שלא לקח בידיו מעץ החיים, לכן קראו על טנא עץ הדעת 'יד רשעים אל תענדי', כי היה זה פגם בענין הידים. ובענין הדעת נוסף עליו עוד פגם, והוא ענין 'אל תבואי רגל נאזה', כי עץ הדעת גרם פגם בידים וברגלים. [ומקופיא יש לבאר, כי פגם אחד היה מה שלא התעלה לקחת מעץ החיים, ועוד היה פגם נוסף מה שירד ממדרגתו ואכל מעץ הדעת. ויש לומר כי מה שלא לקח מעץ החיים הוא בחי' פגם הידים, שהם בעלי כח העליון, ולא השתמש בהם כראוי. ומה שירד לאכילת עץ הדעת הוא בחי' פגם הרגלים, שיש בהם ענין ירידה לדרכי מות, כמו שכתוב גרילה יורדות מות (משלי ה, ה). והנה במדרש שם איכא למ"ד כי עץ הדעת אתרוג היה, וכן מרומז בפסוק שהביאו שם, כי ראשי התיבות 'אל' 'תבואי' 'רגל' 'גאולה' הוא 'אתרוג', וכן גם ראשי תיבות 'גאולה' 'אל' 'רשעים' 'אל' 'תענדי' הוא 'אתרוג'. והנה האתרוג נקרא בלשון הפסוק 'תפוח' (תוס' שבת פח, ד"ה פרו), אשר 'תפוח' הוא בגי' ב' פעמים 'יד' עם ב' פעמים 'רגל', כי עץ הדעת גרם פגם בידים וברגלים.

ומפני שמצות הביכורים היא בחי' האחיזה בעץ החיים, הרי היא ודאי מביאה כפרה ותיקון על טנא עץ הדעת, ולכן נגרם בה תיקון לפגם הידים והרגלים, והוא שנאמר כאן 'ולקחת' שהוא בידים, 'ולקחת' ברגלים, וכן מצינו בגמ' (גיטין מה.) על אמורא שלפי דבריו היה צד שאין מציאות כמעט להביא ביכורים, ואמרו עליו בגמ' כי אילו היה אומר כן 'לא מנא ידיו ורגליו בבית המדרש', והיונו מפני

שתיקון הידים והרגלים תלוי במצות ביכורים.

ב.

ענין הביכורים נצחון האמת על השקר

וענית ואמרת לפני ה' אלקיך ארמי אוכד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתו מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב (כו, ה).

יש לרמז כי 'ארמי אוכד אבי וירד מצרימה' עה"כ הוא בגי' 'זורע צדקות', וראשית כל נפרש זאת בפשטות, כי אמרו חז"ל על כל ענין הגלות 'אמר רבי אלעזר לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות, אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, שנאמר וזרעתי לי בארץ' (דברים י, כה), כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין, ונמצא כי ענין הגלות הוא זריעה של צדקה שעושה הקב"ה, ולכן בתחלת כל הגלויות נרמז ענין 'זורע צדקות'.

ויש לומר עוד בזה, כי הנה לבן הארמי הוא שורש השקר, והוא עמד לעומת יעקב אבינו שהכתוב אומר עליו 'תתן אמת ליעקב' (מכילתא ד' ט) שהיה עמוד האמת. ולכן ענין 'ארמי אוכד אבי' היינו, שרצה לבן להגביר את השקר, ולבטל ח"ו את האמת ליעקב. ובתיבות אלו עצמם נרמז נצחון האמת על השקר, כי 'צדקות' הוא בגי' 'שקר', אבל 'זורע צדקות' הוא בגי' ב' פעמים 'אמת', ונמצא נתבטל השקר באופן של ביטול 'חד בתרי', עד שמן השקר נתייתה זריעה של צדקה.

והענין הוא כי אמרו חז"ל (בר' ה, ה) 'אמר רבי סימון, בשעה שבא הקב"ה לבראות את אדם הראשון נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים וחבורות חבורות, מהם אומרים אל יבא ומהם אומרים יבא וכו', אמת אומר אל יבא שכולו שקרים וכו', מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ הדא הוא דכתיב (דניאל ח, יב) ותשלך אמת ארצה. אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה וכו', תעלה אמת מן הארץ, הדא הוא דכתיב (תהלים פה, יב) אמת מארץ תצמח. והיינו אשר בפשטות נראה כי האמת היא סתירה לבריות האדם, ולכן רוצה השקר להתגבר ח"ו ולבטל את ענין האדם. אבל בעומק הדברים יש אמת עמוקה המתגלית דוקא מן הארץ בבחי' אמת מארץ תצמח, ולכן נחשבת בריאת האדם כענין 'זורע צדקות' שהקב"ה זרע את האמת כדי שתצמח מן הארץ, והיא אמת עמוקה המתגלית דוקא במקום השקר.

וענין זה מתגלה על ידי מצות הביכורים שמביאים מראשית כל פרי האדמה, אשר על ידי זה מתגלה בחי' 'אמת מארץ תצמח', ומבטלת את השקר של 'ארמי אוכד אבי'. כי הביכורים הם הצמיחה היוצאת מבחי' 'זורע צדקות' של זרע האמת שהכניס הקב"ה בארץ ישראל. וא' בזה"ק (תקפ"ו ד) כי בפסוק 'אמת מארץ תצמח' נרמז סוד הקץ שנאמר בספר דניאל (יב, יא) 'ימים אלה מאתים ותשעים', כי 'אמת' נוט' א"לף מ'אתים' תשעים וכן 'ארץ' הוא נוט' א"לף ר"ן. והנה על הביכורים נאמרו שתי פעולות, 'ולקחת מראשית כל פרי האדמה' וכן 'ושמת בטנא', והתיבות 'ולקחת ושמת' הם בגי' א"לף ר"ן, הוא סוד הקץ בבחי' אמת מארץ תצמח.

ג.

על פי סתרי תורה כל התוכחה והקללות הם ברכות

וידבר משה והכהנים הלויים אל כל ישראל לאמר, הסכת ושמע ישראל היום הזה נחית לעם לה' אלקיך, ושמתע בקול ה' אלקיך וגו' אלה יעמדו לברך את העם וגו' ואלה יעמדו על הקללה וגו' (כו, ט - י).

מסדר הכתובים נראה כי אזהרה זו לשמוע את הדברים האלו, ולשמוע אל קול דברי ה', היא הקדמה אל כל האלות שנוכרו בסמוך, וכן אל פרשת התוכחה הבאה לאחריהם.

אבל באמת יש לפרש בתיבת הסכת שנאמרה כאן ב' פירושים, כי אכן ע"פ פשוטו של מקרא הוא לשון של שמיעה, אבל אפשר לפרש בו גם פירוש של ראייה, וכלשון הנזכר בדברי חז"ל על שרה שנקראה 'סכה' (בראשית יא, כט) על שם שהכל סוכין ביפיה, או שהיתה סוכה ברוח הקדוש (פטריון סס), ושניהם הם לשון של הסתכלות וראיה. ולפי זה יש לפרש גם כמה שנאמר כאן הסכת ושמע, שהכוונה היא להסתכל ולשמוע [בחינה של רואין את הנשמע].

והנה ידוע כי החילוק בין ראייה ושמיעה, רומז על החילוק בין גלות התורה וסתרי תורה. שהרי הלשון השגור בפי חז"ל בנגלות התורה הוא תא שמע, ואילו הלשון הרגילה בזה"ק היא תא חזי. ואינה דומה שמיעה לראיה, כי כח הראיה גדלה במעלתה. כי השמיעה היא בחי' הבנה שהיא יותר בחיצוניות, ואילו הראיה היא בחי' השגת החכמה שהיא בחי' פנימיות. ומעלה זו מתבטאת גם בענין דברי התוכחה, אשר ע"פ פשוטו של מקרא נראים הדברים כאלות וקללות, ואילו ע"פ פנימיות סתרי תורה מתגלה כי כל הדברים הם ברכות, וכמ"ש בזה"ק (ו"ה עג) כי אליהו הנביא גילה לרשב"י איך כל דברי התוכחה הם ממש ברכות.

ובזה יש לפרש את טעם הקדמת פסוק הסכת ושמע ישראל אל פרשת הקללות והתוכחה, אשר בתיבת הסכת נרמזים הראיה והשמיעה גם יחד כנ"ל. והכוונה בזה ללמדנו, כי אע"פ שעל פי השמיעה נראים כל הדברים כקללות ותוכחות, מ"מ יש מקום לקבל את הדבר באופן של ראייה, ואז מתפרשים כל הדברים כברכות גדולות.

והנה שמות השבטים ראובן ושמעון מורים על בחי' הראיה והשמיעה, וראובן נמנה בראשון על הר עיבל, אשר כנגדה אמרו את האחרים, כי כדי לקבל את האחרים באופן של ברכות מוכרחים להשתמש בבח הראיה. ושמעון נמנה ראשון על הר גריזים אשר כנגדה אמרו את הבריות, כי בכדי לקבל ברכות מפורשות יכולים להשתמש בבח השמיעה. ונוסף לרמז, כי 'ראובן' עה"כ הוא בגי' 'גריזים', ולהורות נתן כי בכח הראיה רואים איך בתוך הקללות שנאמרו על הר עיבל, מונחים הברכות שנאמרו על הר גריזים.

ד.

רמז על תיקון הס"מ והמשכת החיים

והיו חייו תלואים לך מנגד, ופחדת לילה ויומם, ולא תאמין בחיך (כח, טו).

א' בזה"ק (ו"ה נט) שהיו חכמי ישראל תמהים על תוקף התוכחות שבפרשה זו, ושלא שאלו זו לרשב"י שהיה נחבא במערה, ובאותו יום בא אליהו הנביא וביאר לו איך כל הנחמות נרמזות בתוכחה זו, עד שבפסוק זה 'והיו חייו תלואים לך מנגד' רמזו סוד הקץ בעצמו, עיי"ש. ובכן יש לרמז בפסוק זה עניני תיקון וברכות.

ונפרש בזה, כי התורה היא בחי' החיים, שנאמר עליה (משלי ג, ד) עץ חיים היא. ואם כן יש לומר כי מה שאמר 'והיו חייו תלואים לך מנגד', הוא בחי' מה שנאמר על הלוחות 'נגד כל עמך אעשה נפלאות' (שמות לה, ז), והם בחי' החיים התלולים מנגד, ולכן ראשי התיבות 'והיו חייו תלואים לך' הוא 'קלות'. ונפרש עוד, כי מה שאמר 'תלואים לך מנגד' הוא בחי' האותיות מ' וס' שכלוחות שהיו עומדים בנס, ונמצא שהם ממש בבחי' 'תלואים לך מנגד'. ואכן בפסוק הג"ל 'נגד כל עמך אעשה נפלאות' נרמז גם זה, כי הם הנפלאות שעשה הקב"ה בתנעת הלוחות, בזה שהיו אותיות אלו עומדות בנס, ונרמזו בתיבת 'נפלאות' שהוא נוט' 'נפל אות', דהיינו שעשה הקב"ה גם ופלא עם האותיות שהיו צריכות ליפול ועמדו בנס.

וא' בספ"ה ק' כי ענין המ' וס' שכלוחות שהיו עומדים בנס, הרי זה מורה על תיקון הס"מ עצמו, והוא הנס המיוחד שהיה בלוחות. וידוע כי תיקון הס"מ הוא כאשר יתפכו אותיות ס"מ שבו בחילוף א"ת ב"ש לאותיות ח"י, ועכשיו הוא בחי' 'ספ' המות, ויתהפך להיות בחי' חיים. ולכן אמר על ענין זה 'והיו חייו תלואים לך מנגד', שכן בבחי' שכנגד החיים נתהפך להיות מ' וס' שכלוחות בבחי' חיים. וגם תיבת 'לחת' הנרמז בראשי התיבות כנ"ל, מורה על תיקון הס"מ, כי היפוך כל אותיות שמו בל"ש (ס"מא"ל) נהפך לחיית"ל הוא בגי' 'לחת'.

וזהו שאמר הכתוב 'ופחדת לילה ויומם', כי הס"מ הוא ראש כל מחנות המזיקים והמשמינים, והוא שורש כל היראות הרעות הבאות מאותם כחות הרע. ושמו 'סמא"ל' הוא בגי' יום לילה, ולכן אמר 'ופחדת יומם ולילה' כי הס"מ בעצם מביא את כל הפחדים בבחי' יום לילה. אבל כאשר זוכים להפך את הס"מ לבחי' החיים, הרי זה מתהפך להיות יראת הרוממות, ונהיה מן הפחד יומם ולילה יראת ה' לחיים.

ומי יקום במקום קדשו: לחנך ולגדל דורות נאמנים לה' ולתורתו

א. מלך חפץ בחיים: חיים ללא אמונה אינם חיים

מייסדי הקומוניזם שהשוו האדם לחיות היער | הם חקרו ומצאו האדם רוצה להיות זולל וסובא כמו החיות והבהמות | עצתם היתה להשוות את מצב העניים לעשירים ולספק את צרכי כולם בשווה | האמת היא: האדם אינו בהמה ואין מהותם שווה כלל | אם אין לו סיבה למה לחיות הוא נופל למרה שחורה | כשאדם עומד על תכליתו יש בכוחו לעבור את מהמורות החיים | כך התבטלה וחלפה מהעולם כל שיטת הקומוניזם

ב. חיים שאולה: חיים בלי תכלית הוא הגיהנום עלי אדמות

אצל פורקי עול רואים בחוש כי 'רע ומר עוזב את ה' | סופו ליפול לדיכאון הנפש | נפשו קצה מכל הנאות עולם הזה | גם קשריו עם חבריו מתפרקים לגמרי | מוצא עצמו בלי משפחה, ילדים וחברים - אין לו בעולמו כלום | אף אחד לא הכריח אותו להגיע למצב הזה | הוא השליך את עצמו לגיא צלמוות | קשה להבין איך אדם נופל לכזה מצב

ג. זעקת הנשמה: למה אתה מוותר על תכלית חייך??

אדם קובע בליבו שהוא מסתפק בלהיות אדם המוני | נשמתו לא תניחנו ולא תהיה לו מנוחה | היא תובעת אותו אחר בקשת השלימות | ילדיו רוצים אמת | חינוך: גם אם אינך במדרגה הראויה אל תחסוך מהם את האמת | תתאר להם יהודים מדורות קודמים | תשלח אותם להסתופף בצילים של צדיקים | תמסור להם אמת ולא שקרים

א.

מלך חפץ בחיים: חיים ללא אמונה אינם חיים

הצער והאזרח תלויים בהשגת השלימות

המסילת ישראלים כן בפרק ד מניח יסוד איתן: 'הנברא' הזה שקרוי אדם, מגמתו ותכליתו אשר בעבורה נברא היא, להשיג 'שלימות' - והשגת התכלית הזו צריכה להיות כל רצונו ושאיפתו.

אדם שהוא שלם בדעתו - הוא שמר על ישרותו ולא עיוות את דרכו - כל מגמתו וכל מעשיו טובים אחר קניית השלימות הזו. השגת השלימות היא הצלחתו ושמתו ומנגד, חסרון השלימות הוא צער ו כאבו הגדול ביותר.

תיאור 'חסרון שלימות' - אידאולוגיית הקומוניזם

ננסה קצת לתאר לעצמנו את גודל דאבון הנפש שיש לאדם אם הוא נוטה מן השלימות. כדי להבין דבר זה היטב נפתח בתחילה בתיאור של דוגמא קיצונית ושוב נחזור וניתן דוגמא יותר מציאותית.

עד לפני מספר שנים היתה נפוצה ברוסיה תנועה גדולה ששמה 'קומוניזם'. העיקרון עליו הושתת האידאולוגיה שלהם היה כזה: אנחנו נתקן את כל הבעיות והמצוקות שהאנושות מתמודדת איתן, אנחנו נוודא שכולם יחיו 'חיים טובים'.

נו, צריכים אם כן לחקור ולהתבונן מהם הקשיים איתם מתמודד המין האנושי? נמנו וגמרו - בני האדם אינם שונים מהבהמות והעופות וכל חיות יער.

אם כן מעתה עלינו ללמוד ולהבין מהם 'התמודדויות' שלהם! מתברר שכל הצרות שלהם מסתכמים באחת - אין להם די אוכל לזלול. הזאב אוכל את אשר יש לפניו וכיוון שעדיין נותר רעב הוא טורף חיות אחרות, אריה רעב שואג לטרף וגם הוא מוצא את מבוקשו בטרף שאר החיות. כל החיות וכל העופות עסוקים כל היום עם דבר אחד בלבד - לתור אחר מקור מזונם! כל מעינים נתון אחר עצות ותחבולות והעיקר,

להשקט את רעבונם. לטרוף ולזלול!

נו, הם הסתכלו על האדם באותו מבט בדיק ואמרו: האדם הוא כמו החיה ממש! גם האדם אין לא דבר בעולמו חוץ מלהשביע את תאוותיו ולחיות חיים בהמיים, וכדי להשיג את מילוי תאוותיו הוא צריך שיהיה לו שפע של אוכל. די והותר.

לשיטתם: אם כולם יגיעו לסיפוק כלכלי ייעלמו שאר בעיות העולם

תנועת הקומוניזם קבעה לאמר: שאם כלל האנושות לא תדע מחסור כלכלי, לכולם יהיה אוכל בשפע, הנה אז, כבר לא יהיו שום בעיות בעולם! כיון שכן, עמדו ואמרו: כל הכסף נמצא בידי העשירים! הם בונים להם עסקים חובקי עולם על חשבון שאר דלת ההמון. הם לוקחים מהם את כל כספם ומותירים אותם עניים ודלים שצריכים להתאמץ ולטרוח כדי להתפרנס ולהביא טרף לבני ביתם.

אי לזאת באו בעצה אחת והחליטו: להשוות את כלל האנושות קטן כגדול עשיר כעני. מעתה לא יהיו עוד עשירים ועניים, אלא כולם יחלקו ביניהם את הכסף בשווה. כל אנשי המדינה יהיו שווים זכויות ויקבלו מכל מעדני עולם שווה בשווה.

הנה כי כן שוב לא יהיו שום בעיות ומצוקות בעולם וכולם יהיו שלווים ושמיחים! כי הלא אין שום תכלית אחרת בעולם זולת - למלא את סיפוקם ותאוותם של בני האדם ולחיות 'חיים טובים'... זהו תורף הרעיון של התנועה הקומוניסטית.

פרק יא

וַאֲזַי הַקְדוֹשׁ בְּרִנָּה הוּא חָפֵץ אֱלֹא בְּאֻמָּנָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר, (תהלים לא) "אֲמוֹנִים נִזְצֵר ה'". וְאוֹמֵר, (ישעיהו כו, ב) "פֶּתַח שְׁעָרִים וַיִּבֶא גֹי צָדִיק שׁוֹמֵר אֲמוֹנִים". וְאוֹמֵר (תהלים קא, ו), "עֵינֵי בְּנֵי אֲדָמִי אֶרְגֵּן לְשִׁכַּת עִפְדִּי". וְאוֹמֵר (ירמיה ה), "עֵינֵי הָאֵל לֹא אֲמוֹנָה"

שיטתם עוקרת את האמונה משורשה

נמצא כי היסוד עליו מושתת ועומד שיטתם ומהלך מחשבתם הוא: להשוות את האדם עם שאר מין החי. האדם בעיניהם כחיות היער נחשב הוא. נקודת הדברים הוא: שהם עקרו בזה את יסוד האמונה שיש מנהיג לבירה ושישנו בעולם איזה כח רוחני אלוהי. הם הכחישו את האמת שהאדם שוכנת בקרבו נשמה אלוהית ויש לו תפקיד נעלה להשיג איזה שלימות, שכדי להשיגה, אדרבה על האדם להתרחק כרחוק מזרח ממערב, מההשוואה בין האדם לחיות.

והגם שהמדובר הוא מגוים שאינם יודעים מהי אכן השלימות שמצופה מן האדם להשיג, היה אמנם עליהם להודות שטרם עלה בידם לעמוד על סיבת בריאת האדם ומהי תכליתו עלי אדמות ועדיין צריכים הם לחקור ולדרוש זאת, ולא להכחיש את הדבר הברור לכל בר דעת - שהאדם נברא עבור תכלית ברורה ומוגדרת - ולעקור את שורש האמונה במי שאמר והיה העולם.

ידיעת התכלית הוא מקור הנחמה

ובאמת האדם הוא מוקף קשיים מכל עבריו, כאן סובל מבעיות רפואיות, ופה הוא מתייסר בצער גידול בנים, הוא סובל ממידותיו הרעות שאוכלות את נפשו וכן הלאה. אבל אם אדם יודע מהי 'תכלית החיים' שלו - לשם מה נוצר ומהו תפקידו עלי אדמות - זו היא הנחמה על כל הצרות הללו!

כדאי הוא לו לאדם לסבול כל מיני צער ועגמות

נפש ואת כל טרדות חיי כדי שבסופו של דבר יגיע לתכלית! אבל אם אינו יודע מהי תכלית חיי - כזה אדם, הלא מלא הוא קשיים רבים בגוף ובנפש מכף רגל ועד ראש. הרי האדם אינו בהמה! הוא נעלה ומורם מכל עצם המהות של הבהמה! הצרה של האדם אינה שאין לו כדי סיפוקו 'איך לחיות', הצרה הגדולה היא, שאין לו את הסיבה עבור 'מה לחיות'!

נקודות:

'הנברא' הזה שקרוי אדם, מגמתו ותכליתו אשר בעבורה נברא היא, להשיג 'שלימות' - והשגת התכלית הזו צריכה להיות כל רצונו ושאיפתו. אדם שהוא שלם בדעתו - הוא שמר על ישרותו ולא עיוות את דרכו - כל מגמתו וכל מעשיו טובים אחר קניית השלימות הזו. השגת השלימות היא הצלחתו ושמתו ומנגד, חסרון השלימות הוא צער וכאבו הגדול ביותר.

כשאדם מכיר ויודע שיש 'בירה' ויש 'מנהיג לבירה' הוא יחיה 'חיים אחרים' לגמרי – 'גאר אן אנדערע לעבן'. יהיו לו חיים מלאי אושר עילאי! זהו עובדה גמורה ומוחלטת, שהאדם המכיר וחי את הידיעה כי יש לו בורא ומנהיג – הוא חי חיים מאירים ושלווים 'א זיס לעכטיג לעבן'!

~

הקומוניסטים עשו מכל העולם כזה גיהנום – שמלאך החבלה הכי גדול לא יכול היה לעשות כזה גיהנום! אני שמעתי כך מאנשים שהגיעו מרוסיה, הם היו מתארים את זה: כל רוסיה הייתה גוש אחד של מרה שחורה! אי אפשר להבין את זה: מי גרם לך את המרה שחורה?! מי הכריח אותך להשתעבד לזה? אתה בעצמך! אתה המצאת איזה שיגעון ובנית מזה שיטה שלמה

האמונה היא הנותנת לאדם את הסיבה והטעם לחיים

הדבר היחיד שיש בידו להעניק לאדם 'אושר' – הרגשה עמוקה המרוממת אותו מעל הקשיים המשתרגים עליו, שכדי לו לעבור את מעברי העולם הזה – הוא רק התכלית הזאת שעבורה ברא הקב"ה את האדם. התכלית הזאת – לחפש ולבקש לדעת מי הוא בעל הבירה. לבוא לידי 'הכרה' בבורא כל עולמים ולהידבק בו.

כשאדם מכיר ויודע שיש 'בירה' ויש 'מנהיג לבירה' הוא יחיה 'חיים אחרים' לגמרי – 'גאר אן אנדערע לעבן'. יהיו לו חיים מלאי אושר עילאי! יש בענין זה חלק שניתן להסבירו ויש בו גם חלק שאי אפשר להסביר כלל. אבל זהו עובדה גמורה ומוחלטת, שהאדם המכיר וחי את הידיעה כי יש לו בורא ומנהיג – הוא חי חיים מאירים ושלווים 'א זיס לעכטיג לעבן'!

אפילו גוי להבדיל – אם יש לו אמונה בליבו ויש לו איזו ידיעה שיש אלוקים בעולם, החיים שלו ממש משתנים, החיים שלו מאירים לו לפתע. נו, ומי כבר מדבר מיהודי – הקב"ה בעצמו ירד והתגלה אליו ונתן לו את תורתו בדרגה הנוראה של פנים בפנים – עם כזו קדושה וכזה אור, נו, הרי לית מאן דפליג שחיו יהיו טובים ומתוקנים. זהו כל תכלית חייו ולמענה הוא חי. ואכן אחר השגת התכלית הזו צריך לשאוף ולהשתוקק.

רואים בחוש שייתכן שיהיו לו לאדם צרות ועגמות נפש רבה – אבל אם יחיה עם התכלית הנכונה – יוכל לסבול ולעמוד בגבורה מול כל אלה. מהמורות החיים אינם שואבים ממנו את החיות והשמחה. ומנגד, אם אדם חי כבהמה בלי שום תכלית – אפשר שיהיו לו כל מעדני עולם – אבל הוא עצמו יהיה בעיה אחת גדולה – 'איין שטיק פראבלעם'... הוא חסר חיות וחסר שמחה.

כל יחיד צריך לדעת את התכלית אשר למענה חי

שיטתם הייתה עקלקלה ומלאת 'חורים'. מדינה שלמה נטשו את השאיפה האנושית להשיג את השלימות – שנובעת מן ההכרה במעלת האדם – ותחת זה ירדו ונפלו מטה מטה להשוות את בני האדם לחיות טורפות.

אמנם באמת לא צריכים להרחיק נדוד עד הדוגמא דלעיל, אלא אפשר לראות דבר זה גם בימינו – ולצערנו גם לא צריך כלל ללכת לשם כך אל מחוץ לאזורים החרדיים – אלא אצל הבחורים במחנה אנו שסרים מן הדרך ומתקלקלים לא עליו, בולט הדבר עד מאד.

אי אפשר לתאר ולשער את עומק המרה שחורה בו שרר בחור שרח"ל פרק מעליו עול תורה ומצוות. אם נשאל אותו האם הוא מרוצה ממצבו וצורת חייו הנוכחית, בוודאי שלא יהיה מוכן להודות על האמת. אבל מי שהוא קצת 'מביין' מכיר בפניו את גודל עצבונו ושברונו. ובסופו של דבר, גם אם רצונו להסתיר את מצבו, הוא לא תצלח בידו ודיכאון נפשו יתגלה לעין כל.

והדבר פשוט: מה הם החיים אם האדם אינו חי עבור המטרה אשר לשמה נברא? ממש אין שום סיבה וטעם למה לחיות! מה כבר

ואכן כך הוה. תיכף כאשר המציאו והפיצו את רעיון הקומוניזם, התכסו באחת כל אלו שהלכו שבי אחרי השיטה המעוותת הזו במרה שחורה, קדרות וחושך, ממש התקיים בהם הפסוק (ישעיה ס, ב) "הַחֹשֶׁךְ יִכְסֶה אֶרֶץ..."

מי הכריח אותך להשתעבד למרה שחורה – הלא אתה בעצמך!

הקומוניסטים עשו מכל העולם כזה גיהנום – שמלאך החבלה הכי גדול לא יכול היה לעשות כזה גיהנום! ממש כמו שאומר החובות הלבבות (שער יחוד המעשה פ"ה) שאם האדם משתמש בחוכמתו בדרך עקומה ומעוותת, הרי זו מחלה שאין לה רפואה. אני שמעתי כך מאנשים שהגיעו מרוסיה, הם היו מתארים את זה: כל רוסיה הייתה גוש אחד של מרה שחורה!

אי אפשר להבין את זה: מי גרם לך את המרה שחורה?! מי הכריח אותך להשתעבד לזה? אתה בעצמך! אתה המצאת איזה שיגעון ובנית מזה שיטה שלמה, מגדלים פורחים באוויר, ואתה עוד הלכת והשתעבדת לזה; כדברי הפסוק (משלי יט, א) "אִנְלֹת אָדָם תִּסְלַף דֶּרֶךְו". על מה ולמה?? מה יש לך מכל זה? ממש כלום, רק את זה שלא רצית להכיר באמת שיש בורא לעולם!

אני הכרתי יהודי שנתפס בקומוניזם. הוא היה מדבר בעד קומוניזם עם כל הלהט. באותם הזמנים לא יכלו להגיע לרוסיה בנקל כי הם הגבילו מאד את המעבר בגבולות. אבל איש זה היה רופא והיו לו הרבה קשרים עם אנשים בעלי השפעה וכך עלה בידו לנצל את קשריו ולהגיע לרוסיה. אמנם משם כבר חזר אדם אחר... מאז והלאה כבר לא דיבר מקומוניזם... הגם שלא היה לפי כבודו להודות שכבר אינו קומוניסט, אבל היה ניכר עליו בבירור שכבר זנח

ב.

חיים שאולה: חיים בלי תכלית הוא הגיהנום עלי אדמות

באים לידי מצה ומריבה בקלות רבה. אתמול הוא היה החבר הכי טוב שלו והיום הוא כבר השונא הכי גדול שלו...

הרי אין אצלם מושגים של עבודת המידות ורצון להתעלות. הם חסרים אפילו את הכללים הבסיסיים של אנשים מן הישוב. ההפקרות 'חוגגת' שם והכל כשר ומותר לכתחילה, כל מה שעולה בדעתם ועל רוחם הם עושים ללא כל מעצור ומחסום. אין להם שום סיבה אמיתית למה שלא יבלעו איש את רעהו ואין אצלם שום מצוה של אהבת ישראל או איסור נקימה ונטירה וכדומה.

הוא מכניס את עצמו בידים לגיהנום

ממש לא ניתן להבין איך אדם יכול כך לעוות ולעקם את דרכו ולסבך את כל החיים שלו. הם מכניסים עצמם בידים לגיהנום – מי כבר מדבר מעולם הבא – אלא אפילו בעולם הזה, אלו חיים יש להם? לא קשר הגון עם הילדים אם בכלל, לא גדלים יחד עם משפחתם, לא כלום! כמו מה שקורה אצל הגוים השפלים שכל המסגרת המשפחתית שלהם מתפרקת לחלוטין.

פשוט לקחת את כל 'האדם' ולהכניס אותו כמות שהוא לשאול תחתית. הייתי רוצה לשאול את אחד מאלו – בתקופה שכבר חטף את ה'מכה'

שלו - "למה אתה מדוכה כל כך? מה קרה לך? מי הכנים אותך לגיני צלמוות חשוך ומר שכזה? וכי

מלאך המוות פשוט חטף אותך ודחף אותך לעמקי שאול? לא! אף אחד לא השליך אותך לתוך החיים

המרים הללו אלא אתה בעצמך! הכנסת את עצמך לגיני צלמוות!"

ג.

זעקת הנשמה: למה אתה מוותר על תכלית חייך???

נתנו לו עולם של שלימות והוא מסתפק במועט
אחר כל האמור נבוא לקרב זאת אל מציאות החיים שלנו. לא צריך להרחיק לתיאור קיצוני כדלעיל, אלא יש לזה שייכות לכל אחד מאיתנו. בחור או אברך בזמן שכבר עומד על דעתו ומעמיד את דרך חייו הוא שואל את עצמו: "מי אני? איזה סוג של אדם אני רוצה להיות?" הוא חושב ומתבונן בדבר ומגיע למסקנה: **איני רוצה להיות עובד גדול! אני לא מתעתד ללכת כאן על איזה מהלך גדול. אני בסך הכל אדם פשוט! איך בין א מהיכי תיתי דיגער!"**

האדם הזה כאשר גמר אומר בליבו וקיבל החלטה זו, הוא עוד מדמה לעצמו שהנה הוא עשה את הבחירה הכי נכונה. אבל האמת היא כי הוא מרמה את עצמו! הקב"ה בראו והורידו לעולם כדי שישג כאן שלימות, והוא לעומת זה מכריז ומודיע: "אני איני מחפש את השלימות הזאת, אני מסתדר גם ככה, אני יכול להרשות לעצמי להיות חסר מן השלימות".

זעקת הנשמה: אני רוצה שלימות!

אין לך צרה צרורה יותר מהבחירה הזאת. נפשו תיסרנו כל ימי חייו ולא תיתן לו מנוחה, זה ישאב ממנו את לשד עצמותיו - את שמחת חייו ואת אושרו - עד תום. כי נשמתו זועקת אליו: "אתה בן אדם, הרי בכוחך להיות אדם נעלה ונשגב, אדם שפוקח את עיניו בבוקר וכל העולמות ממתינים לעבודתו! אתה הרי יכול להיות אדם מרומם שעושה עבודה כה נעלה למענו ית"ש! הרי יכול היית לערוך לילות מאירים וקדושים בדיוק כמו השכן שלך העובד ה'!"

עובד ה' יש לו גן עדן בעולם הזה

שכנו הוא עובד ה' - הוא מעורר את השחר לעבודת הבורא ופותח בעבודת ההכנה לתפילה, הוא הלא יודע: **הנה אני עומד לקראת תפילת שחרית! עס קומט יעצט א שחרית!** עומדים לומר כאלה מילים מאירים להשי"ת - 'א ליכטיגן אז ישיר און אהבה רבה' - אוצרות נפלאים שאנשי כנסת הגדולה הטמינו וגנוזו בתוך סדר התפילה! ולכן הוא מכין את עצמו: הוא אומר כמה פרקי תהילים, אח"כ לומד גמרא וקצת חסידות, ושוב שווה שעה אחת לפי ערכו בהתבוננות ומיישב את דעתו והנה אז הוא נעמד להתפלל.

הוא מתעטף בציצית ומניח תפילין - זהו הלא מעמד נורא - הוא עומד עטוף ועטור בכל אותם אורות שהקב"ה משפיע עליו ע"י המצוות הללו. הם הכתר והתכשיטים שלו כדברי הפייטן: "מצאה מקושטת בטלית וטוטפת כמו כלה מקושטת תמיד בבוקר בבוקר" ואז הוא פותח בעריכת סדר שלם של השחרית.

ובפרט אם עוד יודעים קצת מושגים נעלים, קצת כוונות - מבינים כמה עניינים המרחשים

בעת התפילה בעולמות העליונים - זהו ממשי מעמד ומעבר שלם 'א גאנצע איבערלעבעניש! אחר התפילה כשמתיישב ללמוד הוא מרגיש אור גדול בדף הגמרא! כשמגיע שבת כל ישותו נכבשת תחת קדושת השבת, לבלי התקדש החג ביום טוב פסח הוא מרגיש אור גדול בכל פרט מפרטי הסדר, בסוכות אפשר לראות בחוש איך מתקיים אצלו ושמתחם לפני ה' אלוקים! בשמיני עצרת ושמחת תורה הוא שרוי בעולם אחר לגמרי! ובכלל כל חייו הם חטיבה אחת של אור שמחה ושלמות הנפש. **אין שם לא לשון הרע וקנאה, לא גאווה ולא כעס, אבל יש שם רצון, אהבה ודבקות! בעולם שלו יש רק אהבה ישראל ואהבת חברים, רק חסד וישרות! הוא כלול מכל מיני שלימויות, מה שייך לדבר... הרי יש לו את הגן עדן בעולם הזה!**

שגרת החיים של יהודי 'פשוט'

לא כן הם פני הדברים אם כבר קבע והחליט בליבו, כי הוא יהודי פשוט 'עמך איד' - הוא אינו צריך לא השכמה ולא הכנה, אלא תיכף בעומדו ממיטתו - חבלי השינה עודם משתרגים על עיניו - והוא כבר עומד להתפלל. הוא שם על עצמו את הטלית ותפילין כלאחר יד ללא כוונה יתירה וללא רעותא דליבא, הוא חוטף את תפילתו בבת אחת, הוא כבר מוכרח לאחוז אחר התפילה... **בחיים הפשוטים שלו אין 'מקום' לאוורות נעלים בשבתות ויו"ט. עבודת המידות והשאיפה החזקה לזיכרון המידות לאו דווקא תופסים אצלו חשיבות מיוחדת - כל סדר חייו הוא 'מהיכי תיתי', מצוות אנשים מלומדה.**

אמנם האמת היא - אף שהוא חושב שהוא התחמק מהעול הקשה של בקשת השלימות - אין לו מנוחה כלל! נפשו אבלה עליו, היא סוערת ותובעת ממנו: "אתה אכן לא נטית אחר הרע לגמרי, אתה יהודי די טוב, אתה לומד ומתפלל, אבל הרי זה הפסד כל כך גדול! נתנו לך עולם שלימות! הרי יכולת לזכות לחיים שיאירו את עולמך בזה ובבא, למה אינך שואף לשלימות, למשהו יותר נעלה ויותר נשגב?"

האב מלמד את בנו להיות יהודי פשוט - ומה יעשה הבן ולא יחטא

בהמשך חייו הוא שוב שומע את הדיבורים הללו - שנפשו טוענת ותובעת ממנו - אבל

כעת הם מגיעים מילדיו ההולכים וגדלים, הם שואלים: "טאטע מה התכלית של אדם בחייו למה צריכים להיות יראי ה'?" הוא מסביר להם: "אדם צריך להיות יהודי טוב - לשמור תורה ומצוות לא לעשות עבירות - אבל דיו להיות יהודי טוב ופשוט ותו לא, זה הוא זה, יותר מכך לא צריך". **אבל הילדים לא 'קונים' את זה, הם לא מרגישים טעם בכזה סוג של אידישקייט! משהו לא מסתדר להם...**

אבל מה יעשה הבן, זה החינוך שקיבל, הוא לא יודע יותר מזה. ותיכף יגיע איזה 'חבר רע' ויפתה אותו לדבר עבירה והנה הוא מוצא את עצמו עומד בניסיון קשה - הוא לא מצליח להימלט מרשת היצר ונופל בחטא.

נו, מי האשם כאן בנפילה המרה של הילד הזה? האבא! כי עליו מוטלת האחריות למסור לבנו תורה ועבודה של גדלות! אידישקייט שהוא כולה אור! אתה לא הענקת לו חינוך ליהדות אמיתית, נו, בוודאי מובן שאין לו את הכוח והעוז לעמוד איתן בניסיון!

אין אדם מוריש שקר לבניו

על האב לדעת: שאפילו אם הוא שכנע את עצמו שאינו במדרגה לשאוף אחר השגת השלימות (הגם שכאמור אין זה אמת, אבל כך הוא לשיטתו) הנה החובה מוטלת עליו להעניק לצאצאיו חינוך ישר ואמיתי בתכלית!

אם לעצמך לא אמרת, תגיד לפחות לבן שלך "הכוונה בכל האידישקייט הוא, למסור את כל ישותך להשי"ת" - 'זיך אינגאנצן איבערגעבן פארן אויבערשטער'.

אל תרמה אותו עם שקרים! תגיד לו את האמת! דבר עמו מגדולת הצדיקים! קח אותו לראות צדיקים! שלח אותו להכיר יראי ה'! תספר לו קצת ממה שראית בעיניך אצל צדיקים וזקנים שמסרו את עצמם לעבודת השם! תגיד לו: אני הכרתי את הרה"ק מסקווירא וזכרוננו לברכה, את הרה"ק מסאטמאר וזכרוננו לברכה ועוד ועוד צדיקים. תתאר לו איך היו נראים השבתות והימים טובים במחיצת הצדיקים הללו, איך היה נראה כל ה'סדר היום' שם. תגיד לו: כזה ראה וקדש, הנה לזה התכוונו כשנתנו לנו את התורה והמצוות! - 'דאס האט מען געמיינט' אם תלך בעקבות הצדיקים הללו - יהיה 'נורא נוראות'.

גם אם אינך במדרגה הנעלה תעניק לילדך את המסורה האמיתית

אני הכרתי הרבה יהודים שהגם שהם עצמם היו יהודים מן השורה, אמנם הם העניקו לילדיהם מסורה אמיתית מהו מהות היהדות - גם אם הם עצמם לא היו במדרגה זו. הבן שואל את אביו: "מה העדות והחוקים והמשפטים אשר ציוה ה' אלוקינו אתכם - מה

נקודות:

אני הכרתי הרבה יהודים שהגם שהם עצמם היו יהודים מן השורה, אמנם הם העניקו לילדיהם מסורה אמיתית מהו מהות היהדות - גם אם הם עצמם לא היו במדרגה זו. הבן שואל את אביו: "מה

העדות והחוקים והמשפטים - מה כל הענין של תורה ומצוות?" הם ענו ואמרו לו: "איני יודע, אבל אתה יודע מה?!" תלך שם ושם אצל אותו יהודי ירא שמים, הנה

אצלו כבר תראה איך מניחים תפילין! איך מתפללים! מה שתראה שם, דע לך, שאכן לך התכוונו בתורה ומצוות

~

הבחירה מסורה ביד כל אדם לבחור את דרכו כרצונו, הוא יכול לבחור בדרך שתוביל אותו לשלימות - ומשם ילך ויתעלה מעלה מעלה. ומנגד יכול לבחור בדרך של חסרון השלימות, אשר משם עלול להידרדר וליפול עד שאול תחתית

כל הענין של תורה ומצוות?" הם ענו ואמרו לו: "איני יודע, אבל אתה יודע מה?! תלך שם ושם אצל אותו יהודי ירא שמים, הנה אצלו כבר תראה איך מניחים תפילין! איך מתפללים! מה שתראה שם, דע לך, שאכן לך התכוונו בתורה ומצוות. תשהה שם במחיצתו וקדושתו תשפיע גם עליך".

עוד מונח בזיכרוני איך אחר פטירתו של הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל - הייתי אז ילד כבן שתיים עשרה - אבי ע"ה נכנס לביתנו וקרא ואמר לאחי הגדול: "אה העולם זקוק לגאון וצדיק כרבי אהרן! חסר לדור שיהיה לו רבי אהרן! אני רוצה שאתם תהיו כמו רבי אהרן!".

אני זוכר עד היום את הרצינות העצומה בהם אמר את הדברים הללו. כך חשבו פעם וכך חינו את הילדים, והוא ראה ככה בבית אביו - דיברו מצדיקים ומיראי ה', הציבו לנגדם 'צורה' איך צריך יהודי להיראות ומה המכוון בקיום התורה והמצוות.

אלו הם דיבורי אמת! והאמת מתקבלת ומתיישבת על הלב. כי 'האמת יורה דרכו' הילד תיכף מכיר שאכן מסרו לו דברי אמת ומכאן הולכת ונקבעת בליבו שאיפה ללכת בדרך זה, הוא גם רוצה להיות כך והוא הולך וגדל ברוח שאיפה זו.

החיים והמות נתתי לפניך... ובחרת בחיים

כלל הדברים: הבחירה מסורה ביד כל אדם לבחור את דרכו כרצונו, הוא יכול לבחור בדרך שתוביל אותו לשלימות - ומשם ילך ויתעלה מעלה מעלה בלי גבול. ומנגד יכול לבחור בדרך של חסרון השלימות, אשר משם עלול להידרדר ולפול עד שאול תחתית.

ההבדל הוא רק: מי שהולך בדרך שקר מכניס את עצמו בגיהנום. וגם אם הוא נשאר אדם פשוט ולא יורד מטה מטה, עדיין בחירה זו של הסתפקות בחסרון השלימות, הוא צרה ששוללת את השמחה והשלווה ממנו ומכל בני ביתו. וכל זאת הוא, כי **סר מטבע האדם לרצות ולבקש אחר השלימות**. אבל האדם אשר שם מגמתו אחר השגת השלימות, הלא הוא חי בגן עדן בעולם הזה וכל חייו מאירים ושמיחים.

לה הרה"ק מראפשיץ: "יעדך זאגט אויף זיינס..." (כל אחד אומר 'שלא עשני אשה' על שלו...).

• כמה שנים אחר פטירת הרה"ק מראפשיץ הלכו כמה מנכדיו הרבנים הצדיקים אל 'יהושע גבאי', ברצותם לשמוע ממנו מה הוא זוכר מזקנים הק'. בבואם לפניו חקרו ודרשו אצלו על כמה דברים איך היה הרה"ק מראפשיץ נוהג בהם, אבל יהושע לא ידע להשיב להם על שום דבר, ואפילו כל מיני מעשיות שהיו בזמנו לא ידע לספר, כי ממש לא ידע כלום. הפצירו בו כי יאמר להם לפחות איזה דבר אחד, מה שהוא רק זוכר. ענה ואמר להם: 'עט'ס ווייסט ווער ענקער זיידע איז געוועהן? ער האט געגעסן אנדערש ווי אלע מענטשן...' (היודעים אתם מי היה זקנים? הוא היה אוכל באופן שונה מכל האנשים...), והתחיל לתאר בפניהם איך היו מביאים לפניו כל יום קערה עם 'קאשע' (כוסמת), והרה"ק מראפשיץ היה מניח חתיכת חמאה באמצע הקערה, ונהיה שם 'בון' (פאר'ל, שלולית) מן החמאה, ואז היה מטבל את ה'קאשע' באותו ה'בון', וכך היה אוכל אותם. והוסיף וסיפר כי כאשר היה מגיע לבסוף, היה לוקח חתיכת לחם ומכניסו בתוך ה'בון', ואז: 'האט ער געעפנט א מויל...' (היה הוא פותח פה...), ויהי בשמעם את הדברים האלו, הבינו היטב מה מצא הרה"ק מראפשיץ ביהושע הזה, ולמה בחר בו לגבאי...

גדלות מיוחדת. פעם אחת היה מעשה, ואחד מן ה'בעלי בתים' נכנס לביתו של הרב בשעה מאוחרת מאוד באישון לילה, והרה"ק מראפשיץ היה אז באמצע עריכת תיקון חצות, ופניו הק' היו שטופים בדמעות שליש שהוריד בצערו על גלות השכינה, כי לא חשב כלל שיבא אחד לביתו בשעה כזאת. ויהי בראות אותו 'בעל הבית' את המחזה הנורא, התפעל מאוד, כי לא חשב מעולם שהרב עוסק בענינים ועבודות כאלו. אכן הרה"ק מראפשיץ הבין מיד את אשר לפניו, ותיכף ומיד ענה ואמר לו: 'ווען די בעלי בתים פון שטאט וואלטן געוואוסט וועלכער רב זיי האבן, וואלטן זיי אנדערש דרך ארץ געהאט...' (אלו היו ה'בעלי בתים' בעיר יודעים איזה רב יש להם, היה להם דרך ארץ ממנו באופן אחר...). מיד יצא אותו בעל הבית מביתו בזלזול, והפסיד אחריו: 'אָה, בלויז ג'איות...' (אָה, רק גאווה...), וכמוכן שלא סיפר את המחזה שראה לאיש מבני העיר. כי ידע הרה"ק מראפשיץ בחכמתו מה ראוי לומר לאיש זה, באופן שלא יתגלו מעשיו כלל.

• חלק מהסתרת המעשים והצנעת הליכותיו של הרה"ק מראפשיץ, היה ע"י הגבאי 'יהושע' ששימש אצלו בקודש. שהוא היה ממש חסר דעה, עד שהיו אנשים מכנים אותו 'יהושע בהמה'. ולכן מינה אותו הרה"ק מראפשיץ להיות הגבאי שלו, כי עם 'חכם' כזה יכול היה להסתתר ביותר.

את יהושע הזה בחר לו הרה"ק מראפשיץ לגבאי בתחלת שנות רבנותו בראפשיץ, ע"י מעשה שהיה. כי באותם זמנים לא היו 'פאליציי' (משטרה) ששמרו בעיירות, ולכן תיקנו האנשים בכל עיר ועיר סדר ביניהם, שיהיה כל אחד מבני העיר אחראי בלילה אחד לשמור על העיר מן הגנבים. והיה מנהג העולם כזה, אשר פשוטי העם היו שומרים בעצמם כאשר הגיע זמנם לכך, ואילו הגנדים והאנשים המכובדים שלא היה זה לפי כבודם ללכת ולשמור, היו שוכרים אנשים אחרים שילכו לשמור עבורם, וזה היה נקרא 'גיין אויף ווארטע'. והיו כמה אנשים פשוטים וגסים, אשר אותם היו שוכרים תמיד להיות שומרים. פעם אחת הזדמן להרה"ק מראפשיץ לצאת באמצע הלילה אל המקוה, ו'יהושע' הזה היה שומר באותה לילה עבור בעל הבית אחד. ויהי בראותו את הרה"ק מראפשיץ רב העיר, פנה אליו ואמר לו: 'איך גיי אויף ווארטע פאר יענעם בעל הבית, פאר וועמען גייסטו?' (אני הולך לשמור עבור בעה"ב פלוני, עבור מי הולך אתה?). ולא ידע ולא הבין כלל כי את רב העיר אין שואלים שאלה כזאת... מיד אמר לו הרה"ק מראפשיץ: 'דו וועסט זיין מיין גבאי!' (אתה תהיה הגבאי שלי!), בראותו עד כמה אין הוא מבין בחשבונות הרבים של בני האדם, ובוה מצא מאד חן בעיניו, עד שהחליט כי אין מתאים ממנו להיות הגבאי אצלו.

• 'יהושע גבאי' היה אומר ברכות השחר בהתלהבות בקול גדול, פעם אחת באה הרבנית מראפשיץ בטענות אל בעלה הק', מה יש לו ליהושע לברך 'שלא עשני אשה?' וכי במה הוא טוב ממנה? ענה

• דרכו בקודש של הרה"ק מראפשיץ זי"ע היתה לכסות ולהעלים את קדושתו ומדרגותיו הנעלים בהסתר בתוך הסתר, והיה נוהג באופן טמיר ונעלם בכל ימיו, ובדרכו הזאת התחיל להתנהג בעודו בימי חורפו. אחד מן הדברים שהיה עוסק בהם בצעירותו, ובהם היה מסתיר את גודל עבודתו בקודש ביחודים עליונים ודבקות פנימית, הוא כאשר היה משמש כבדחן בשמחות נישואין. עד אשר פעם אחת הגיעו אנשים בטענות אל אביו הרה"ק רבי מענדל'ע מלינסק זי"ע, למה הוא מניח לבנו להיות בדחן, והרי אין זה מתאים לבנו של הרב, וביקשו ממנו כי יורה לו להפסיק מזה. הלך הרה"ק רבי מענדל'ע לאיזה חתונה שבה היה בנו אומר דברי בדחנות, והקשיב איך הוא אומר את הבדחנות. אכן אחר ששמע את דברי בנו הק', והבין עד היכן הדברים מגיעים בעמקי סודות התורה, הגיב לסובביו ואמר: 'אזוי זאגן מעג מען' (לומר באופן זה, מותר) וכמוכן שלא מנע את הדבר ממנו.

• הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע התעורר פעם באמצע הלילה לערוך תיקון חצות, והרגיש שאין הדבר עולה בידו כלל, ואינו בא לידי בכיה והתעוררות. הרה"ק הרבי כי בודאי יש בו איזה חסרון המעכב בידו, וחשב כי אולי יש בעירו איזה פירצה הדורשת תיקון. שלח הרבי את הגבאי לברר מה קורה עכשיו בעיר, חזר הגבאי וענה כי מתקיימת עכשיו חתונה, והרה"ק מראפשיץ עומד שם ואומר דברי בדחנות. הגיב הרבי מלובלין כי כעת הרי הוא מבין מה אירע, שהרי הרה"ק מראפשיץ מעורר בדברי בדחנותו ומשמש את השכינה הק', ולכן אי אפשר באותה שעה לערוך תיקון חצות ולעורר את צערה.

• בהיות הרה"ק מראפשיץ עוד אברך צעיר נתמנה להיות רב בעיר 'ראפשיץ', וגם שם היה נוהג על פי דרכו בקודש, והיה מרבה להסתיר את עצמו באמירת מילתא דבריחיותא. וכך לא עלתה על דעתם של אף אחד מבני הקהילה שיש ברכם איזו

הופיע!

בשפת אידיש

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

לפרטים: מערכת דעה - 0765993813

הפצה: וועג ספרים - 0533156312

לקבל הגליון מדי שבוע במייל,
לסדר מוקד הפצה, ולתרומות:
a0765993813@gmail.com - Tel. 0765993813

כל הזכויות שמורות
למכון תולדות יהודה סטיטשין
אין להעתיק שום חלק מגליון זה בלי רשות המערכת

מערכת השיעורים
בארה"ב: 718.536.2347
בארה"ק: 072-3323310

ה'תשפ"ב | ע'ת

718.484.2189